

EEN AAP OP DE WC

Joukje Akveld en Martijn van der Linden (ill.)
Hoogland & Van Klaveren
(door Emilie Vanpeteghem)

OVER DE MAKERS

Joukje Akveld (1974) is journalist en schrijver. Ze werkte bij diverse uitgeverijen en schrijft als journalist over kinderboeken en theater voor onder meer Het Parool en tijdschrift Lezen. Daarnaast vertaalt ze prentenboeken en publiceerde ze verschillende uitgaven over kinderboekenmakers. In 2012 verscheen haar eerste prentenboek, *Olle wist zeker dat hij geen bril nodig had*, met tekeningen van Sieb Posthuma. (Bron: <https://www.leopold.nl/auteur/joukje-akveld/>)

Martijn van der Linden (1979) is illustrator. Zijn boeken verschijnen in meer dan 12 landen en wonnen verschillende prijzen. Martijn maakt realistische en historische omslagen, maar tekent ook heel graag dieren en dingen uit zijn fantasie. Hij illustreerde boeken van onder andere Paul van Loon, Annie M. G. Schmidt, Bibi Dumon Tak en Janny van der Molen. Verder werkt hij ook samen met bedrijven als de Efteling, de Anne Frank Stichting en het Rijksmuseum. Martijn illustreert vanuit zijn huis in Rotterdam, waar hij woont met zijn vrouw (kinderboekenschrijfster Maranke Rinck) en hun drie kinderen. (Bronnen: <http://www.martijnvanderlinden.nl/> en www.ploegsma.nl)

EERSTE INDRUK

- Spreekt de omslagillustratie je aan? Werd je nieuwsgierig?
- Is het een boek dat je aandacht zou trekken in de boekhandel of bibliotheek?
- Wat was je eerste indruk van dit boek voor je het verhaal las?
- Bladerde je eerst even door het boek voor je het verhaal las?
- Wat vinden jullie van het formaat?

TITEL

Waar laat je een stel loslopende apen die niet terug kunnen naar hun kooi? (p.74)

Josephine werd opgesloten in de heren-wc

- Wat vonden jullie van de titel?

TWEEDE WERELDOORLOG

'Er zijn de afgelopen 75 jaar bibliotheken volgeschreven over de Tweede Wereldoorlog. De meeste van die boeken gaan over mensen. Mensen die vochten, mensen die werden opgepakt, mensen die stierven. In dit boek komen ook mensen voor, maar de hoofdrol is voor de dieren.' (p.6)

'Het oude Rotterdam verdween voorgoed toen de Duitsers in mei 1940 Nederland binnenvielen. Met 1300 bommen werd het centrum van Rotterdam verwoest. Het duurde nog geen kwartier.' (p.5)

- Weten de juryleden wanneer de Tweede Wereldoorlog begon en eindigde?
- Lezen de juryleden graag boeken over geschiedenis?
- Lezen ze graag waargebeurde verhalen?
- Dit boek gaat niet over de mensen in de Tweede Wereldoorlog maar over de dieren. Hadden jullie al gehoord van deze diertuin tijdens de Tweede Wereldoorlog en het lot van hun dieren?
- Zijn dieren minstens even belangrijk als mensen?

ROTTERDAMS(CH)E DIERGAARDE

'Midden in de stad lag de diertuin. Tussen de treinen en het water woonden de dieren. In het voorjaar van 1940 was de Rotterdamse Diergaarde 83 jaar oud.' (p.9)

'De diertuin was een plek om dieren te kijken, maar ook om met ze te spelen.' (p.13)

In deze diertuin kon je een ritje maken met de olifant, hand in hand lopen met een aap, een leeuwenwelp aaien, nootjes voeren aan de papegaaien of iets lekkers voor de zebra's en de herten.

- Kan dat nu nog? (verboden dieren te voeren, lezen we nu overal)
- Zouden jullie graag eens naar een diertuin gaan waar dat allemaal wel kan?
- Zouden jullie graag directeur van een diertuin willen zijn?
- Denken jullie dat de dieren dit leuk vonden?
- Horen dieren in gevangenschap? Of vinden jullie dat ze in de vrije natuur horen?
- Veel van de dieren zijn gevangengenomen en worden dan verkocht aan bijvoorbeeld diertuinen. Wat vinden jullie daarvan?

VERHUIZEN

'We maken niet zomaar een nieuwe diertuin. We maken de mooiste en beste en modernste van het land.' (p.29)

- Waarom moet de diertuin verhuizen? (Bijna alle hokken waren klein en krap (p.22), de mensen vonden het zielig en vonden dat de Diergaarde toe was aan vernieuwing. In Hamburg kwam een nieuwe diertuin waar het net was of de dieren thuis waren in hun natuurlijke omgeving (p.22). De Rotterdamse Diergaarde had te kampen met verouderde hokken, wegblijvende bezoekers, tekort aan geld (p.28)

10-15 MEI 1940

A-Tag, X-zeit. Vrijdag 10 mei. Tijdstip 3.55 uur (p.41)

'Het klinkt raar, maar oorlog voeren mag niet zomaar. Als het ene land het andere land de oorlog verklaart zijn er regels waar beide landen zich aan moeten houden. Die regels zijn vastgelegd en gelden voor de hele wereld. Een van die regels zegt dat burgers geen doelwit mogen zijn van militaire acties.' (p.48)

- Wisten jullie van deze regels?
- Houden landen zich aan deze regels?

14 mei volgde opnieuw een bombardement. Met dat bombardement bereikten de Duitsers hun doel. Nederland gaf zich over.

- Hadden jullie al gehoord van deze aanval op Nederland?
- Wat vonden de juryleden van dit hoofdstuk? Hoe hebben ze het lezen ervaren? De auteur schrijft heel beeldend en zintuiglijk (wat is er allemaal te zien, ruiken, horen), zodat je het gevoel krijgt dat je erbij was! Bijv. op 65 en 66 *'Een vuurtje in de open haard is net een poes die zich spinnend opkrult op je schoot, warm en gezellig. Het vuur dat na het bombardement in Rotterdam ontstond leek op een gevaarlijke leeuw.'*
- Hoe verging het de dieren? (Bijvoorbeeld: Sultan en de anderen, p.54 Marco p.70, Tammo en Black p.72, Kali p.90) Sultan en de anderen p.53: negen tijgers, vier panthers, zeven leeuwen en leeuwinnen, drie jaguars, een poema, twee kraagberen en de bruine beren Hans en Grietje werden door de Nederlandse militairen afgeschoten.
- Heel wat dieren waren omgekomen en er waren er niet genoeg over om de nieuwe weides te bevolken. De directeur belde met een dierenhandelaar uit Duitsland. De directeur moet een Duitser vragen of hij nieuwe dieren had om de dode te vervangen. Wat dachten jullie toen jullie dit lazen? Is het niet vreemd dat de directeur net aan de Duitsers moet vragen om te helpen?

Op 13 juli 1940 ging een deel van Diergaarde Blijdorp open voor publiek. Heel veel mensen kwamen. 'Terwijl het oorlog was in de wereld, was het vrede in de dierentuin.' (p.98)

- Begrijpen jullie waarom heel veel mensen naar de nieuwe dierentuin kwamen? Ook al was het oorlog?
- Zouden jullie ook gegaan zijn? Hadden de mensen nood aan iets positiefs?

VERTELPERSPECTIEF

De geschiedenis van de dierentuin in de Tweede Wereldoorlog wordt afgewisseld met de verhalen en anekdotes over de dieren zelf. Het geheel heeft samenhang gekregen door de pagina's een kleurtje te geven: groen is ervoor (de oorlog), grijs is 10 – 15 mei 1940, geel erna. Wit zijn de pagina's waarin we meer te weten komen over elk dier of een groep dieren en ook over Anna, de dochter van de directeur. Het verhaal van directeursdochter Anna, die haar hele jeugd in Blijdorp woonde, is als bijlage achterin opgenomen, waar enkele foto's bij staan afgedrukt.

- Hoe hebben jullie deze feiten, verhalen en anekdotes ervaren?
- Kreeg het geheel voldoende samenhang?
- Las het verhaal vlot?

ILLUSTRATIES EN PERSONAGES

- Wat vinden de juryleden van de illustraties in het boek?
- Geven de tekeningen een meerwaarde?
- Kennen jullie de illustrator?

Vooraan in het boek staat een lijst met de hoofdpersonen uit het boek. Kopieer of toon deze lijst als geheugensteuntje voor de juryleden. Kopieer verschillende illustraties uit het boek en verspreid ze over de ruimte. Laat de juryleden een illustratie kiezen waar ze iets over willen vertellen. Ze kunnen bijvoorbeeld een tekening kiezen van hun favoriete dier uit de dierentuin. (Bijvoorbeeld: mandril p.11, Kali p.14, Marco p.21, Sultan p.25, Tammo en Black p.26 (een hond en een babyleeuw), Sonny en Rimba p.30, 2 pantserkrokodillen p.37, Jackie en Bianka p.50, Burbi p.62, Rimba p.68, De bizons p.80) of van hun favoriete techniek.

- Is het de juryleden opgevallen dat hij verschillende technieken gebruikte? Bijv. realistisch geschilderde portretten, druktechnieken (p.54-55), scraperboard (p. 94-95), digitaal geïllustreerde silhouetten (p.74-75), schetsen in potloodlijn (p.32). Wat spreekt hen het meeste aan?
- Van welk dier zou jij de oppasser willen zijn?

Anna is inmiddels 92 jaar en woonde vroeger in een dierentuin.

- Wat vonden de juryleden van de foto's achter in het boek? Hebben jullie nog meer foto's op het internet gezocht? (Bijvoorbeeld van de Victoria serre waar de beroemde waterlelie was. p.10)

EINDE

'Ieder verhaal eindigt treurig als je maar lang genoeg doorvertelt.' Ernest Hemingway (p.110)

'Ieder verhaal eindigt gelukkig als je maar vroeg genoeg ophoudt.' Annie M.G. Schmidt

Het is een denkbeeldige film waarin de pantserkrokodil als enige overlever de held is van het verhaal. Maar op 6 maart 2016 stierf ook Hakuna.

- Moest Joukje Akveld dit niet opschrijven zoals Annie Schmidt aanraadde?
- Maar dit is een boek over geschiedenis, geen verzonnen verhaal. Dus moest ze toch maar luisteren naar Ernest Hemingway? Dan zat ze met een ongelukkig einde.
- Wat denken jullie? Welk einde past het best bij dit verhaal?
- Kiezen jullie het einde van Hemingway? Of het einde van Annie M.G. Schmidt?
- Wat vind je van de oplossing? (het dier opzetten)

RECENSIES

Je kan uit recensies stukjes halen om met de juryleden te bespreken. Zijn ze het met de recensent eens of toch eerder niet? Schrijf ze op kaartjes en laat elk jurylid er een uitkiezen om te bespreken.

Bijvoorbeeld:

- Journaliste Joukje Akveld, die de laatste jaren meerdere prentenboeken schreef en bedacht, schreef een uitermate origineel en informatief boek over de oorlogsjaren van de bekende Rotterdamse dierentuin. Tussen alle kinderboeken over ondergedoken kinderen en kampervaringen is dit een verrassende invalshoek die ze secuur en uitvoerig uitwerkt. (<http://www.jaapleest.nl/recensies/jeugdboek/non-fictie/de-dieren-begrepen-niets-van-de-oorlog>)
- De lezers worden serieus genomen en meegenomen in het verhaal, niet toegesproken of aan de hand genomen. Het feitelijke verhaal staat voorop. (<http://www.jaapleest.nl/recensies/jeugdboek/non-fictie/de-dieren-begrepen-niets-van-de-oorlog>)
- Hij beperkt zich grotendeels tot portretten van dieren, die ook in een willekeurig ander boek hadden kunnen staan. Slechtst af en toe is de oorlog zichtbaar: zoals de apen die achter op de fiets worden vervoerd. De prent van de zebra's die staan te drinken, terwijl achter hen de stad in vlammen opgaat, is het meest indrukwekkend. (<http://www.jaapleest.nl/recensies/jeugdboek/non-fictie/de-dieren-begrepen-niets-van-de-oorlog>)
- *Een aap op de wc* is ook nuttig maar door de invalshoek, de onderhoudende verteltrant en de prachtige uitgave ook nog eens een feestje. Op deze manier is geschiedenis gewoon verschrikkelijk leuk, ondanks de nare dingen die er zijn gebeurd. (<http://www.jaapleest.nl/recensies/jeugdboek/non-fictie/de-dieren-begrepen-niets-van-de-oorlog>)
- Martijn van der Linden is één van de beste illustratoren van Nederland, zo niet de beste, zo ontzettend raak en rijk als hij dieren kan tekenen, getuige ook zijn andere werk. (<http://www.schiedamsboekhuis.nl/blog/9-recensie-een-aap-op-de-wc>)
- Een aap op de wc heeft een ideaal formaat, niet te groot zodat het handzaam leest en niet te klein zodat de illustraties goed tot hun recht komen. (<http://www.schiedamsboekhuis.nl/blog/9-recensie-een-aap-op-de-wc>)
- <http://www.literatuurplein.nl/recensie.jsp?recensied=739>

TOT SLOT

- Wat heeft de juryleden het meest geraakt in het boek?
- Welke verhaalfiguur was het interessants? Waarom?
- Vond je het moeilijk om dit verhaal te lezen?
- Heb je iets geleerd uit het verhaal? Wil je meer lezen over de dierentuin? Of verhalen over de oorlog?
- Heeft dit verhaal je aan het denken gezet?
- Voor welk soort lezer is dit verhaal geschreven? Kan het boek een breed publiek aanspreken?
- Zou je nog andere boeken van de auteur lezen?
- Zou je het boek *Aap in nood* graag lezen? (p.118)
- Zou je de dierentuin graag bezoeken?

EXTRA'S

- Extra informatie: <https://onsverleden.wordpress.com/2011/05/18/diergaarde-blijdorp/>
- Lesbrief: http://www.hooglandvanklaveren.nl/sites/default/files/lesbrief_een_aap_op_de_wc_kl.pdf

Juryleden kunnen online op de KJV-boeken reageren.

Ga naar www.kjv.be, klik op 'Welke boeken lezen we' en dan op de groep en het boek in kwestie.